

Ur Mimers brunn

■ DET ÄR DYSTRA TIDER i många avseenden. Det märks inte minst i världsläget. Dysterheter är heller inte svårfunna inom folkbildningen. Studieförbunden står inför svåra utmaningar. Många folkhögskolor kämpar ekonomiskt. Inom högskolesektorn pratas bland kollegor om vargavinter. Få tjänster lyses ut och vi ser även uppsägningar av universitetslärare på vissa håll.

Folkbildningsforskare går inte heller oberörda i detta. Men det finns oneligen också ljuspunkter. Tre nya doktorsavhandlingar som försvarats sedan senaste Mimerbladet har vi nöjet att rapportera om. Ni får i detta blad läsa om lärande för politiskt ledarskap (se s. 1), normer på folkhögskolans musiklinjer (se s. 2) och opinionsbildning för sedligt läsande (se s. 2).

En till ljuspunkt utgör också uppstarten av en ny omgång av forskarskolan för folkhögskolans lärare. Utlysningen publicerades i senaste Mimerbladet. Vi tvivlade dock på att vi skulle få tillräckligt med ansökningar för att fylla de tolv platser regeringen tilldelat oss i sin satsning. Detta just på grund av det ekonomiska läget för många folkhögskolor, i kombination med kravet att sökande skulle intyga möjlighet till lön från sin arbetsgivare under forskarstudierna.

Ibland är det roligt att ha fel. Utifrån ett gäng mycket meriterade sökande har tolv nu antagits (se s. 4).

Även den demokratiska utvecklingen väcker en del dystra tankar. Men man ska ju inte sörja, utan organisera sig, som Gävleborådiga Joe Hill lär ha sagt. Hur det kan te sig, hur medborgerligt engagemang och motkrafter till demokratins nedgång tar sig uttryck, berörs på Mimers årliga forskarkonferens. I år äger den rum i Norrköping, 4–5 november (se s. 3). Varmt välkommen dit!

Henrik Nordvall

Lärande för politiskt ledarskap

UTTRYCKET "GRÄV DÄR DU STÅR" betyder att man ska utgå från sin egen erfarenhet och kunskap för att utforska och skapa något nytt. Och det var genom sitt uppdrag som förtroendevald inom Socialdemokraterna som Louise Malmström fick upp ögonen för det lärande som sker i politikens vardag – ett område som visade sig vara både utforskat och angeläget att förstå på djupet. I sin avhandling *Lärande för politiskt ledarskap: Kunskapers värde utifrån partiinterna logiker för socialdemokratiska ledare* (Linköpings universitet, 2025) undersöker Malmström hur politiker inom arbetarrörelsen lär sig att leda genom partiets egna utbildningsformer, erfarenheter och interna logiker. Det övergripande syftet är att bidra med kunskap om hur olika kunskaper värderas i relation till politiskt ledarskap utifrån interna partilogiker.

Genom en etnografisk studie, där observationer, intervjuer och enkäter kombineras, belyser Malmström hur socialdemokratiska förtroendevalda tillägnar sig och tillskriver värde åt olika kunskapsformer. Genom att använda Bourdieus begreppsvärld som analytiskt verktyg blottläggs de partiinterna mekanismer som avgör vilka kunskaper som tillskrivs värde. Avhandlingen utforskar hur dessa mekanismer påverkar inkludering och exkludering i olika faser av politiskt arbete. Resultaten visar att såväl ideologisk förankring som praktisk fingertoppskänsla, organisatorisk förmåga, kommunikationskompetens och akademisk skolning alla kan fungera som symboliskt kapital i det politiska livet. Värdet av dessa kunskaper varierar dock med kontext, roll och fas i ledarskapet.

Avhandlingen visar också att partiintern ledarskapsutbildning inte bara är kompetensöverföring, utan fungerar som en plats för ideologisk kalibrering, praktikutveckling och relationellt lärande. Det

Louise Malmström

finns en tydlig spänning mellan lärande för utförande (att snabbt förstå och reproducera rådande ordning) och lärande för utveckling (att reflektera, ifrågasätta och forma ny praktik). Malmström synliggör hur dessa logiker samspelar i ledarskapets lärandeprocesser. Kunskapsbegreppet undviks ibland inom forskning på grund av dess filosofiska komplexitet, men Malmström vågar diskutera lärande i termer av dess mångfacetterade innehåll där olika kunskapsformer bidrar med olika perspektiv och värden.

Ett viktigt bidrag i avhandlingen är hur den lyfter fram hur riksdagsledamöter, kommunalråd och andra aktörer i det demokratiska maskineriet ingår i ett livslångt lärande. Genom att analysera hur utbildning, erfarenhet och ideologisk skolning samverkar i dessa politikernas utveckling ger Malmström nya perspektiv på vuxnas lärande och utbildningstraditioner inom politiken. Avhandlingen är särskilt relevant för forskare inom vuxenpedagogik, livslångt lärande, folkbildningsforskning, politisk sociologi och professionellt lärande, men också för dem som arbetar med ledarskapsutveckling. Den påminner oss om att kunskap inte är neutral utan den kommer till uttryck i ett sammanhang där den blir situerad och förhandlad.

Cecilia Bjursell

Öppna men exkluderande normer på folkhögskolans musiklinjer

JULIA ECKERSTEINS avhandling *Gränskontroll – Pedagogisk diskurs som villkor för deltagande vid svenska folkhögskolors musiklinjer* (Göteborgs universitet, 2025) öppnar dörren till folkhögskolans musiklinjer och låter oss se verksamheten utifrån ett kritiskt, osminkat perspektiv. Genom en läroplanteoretisk analys blottlägger hon de diskursiva maktstrukturer som styr vad – och vem – olika musikprofiler är till för. Normerna varierar något mellan dominerande genrer som klassisk musik, jazz och musikproduktion, men är i grunden ”öppna men exkluderande”.

Eckersteins doktorsavhandling är ett välkommet bidrag till förståelsen av folkhögskolans musiklinjer och, mer allmänt, till forskningen om hur musikutbildningar i Sverige formas och omformas av sociala strukturer, tilltänkta arbetsmarknader och föreställd genrespecificitet. Ingen utbildning är värdenneutral, och även en öppen skolförform som folkhögskolan bär på traderade värderingar och föreställningar som påverkar vem som får tillträde och vem som stängs ute.

Avhandlingen *Gränskontroll* bygger på fokusgrupper med totalt 36 musiklärare och 39 studerande vid nio folkhögskolor. Att ”passa in” handlar inte bara om musi-

kaliska färdigheter, utan också om social kompetens och ”passform” i den befintliga gemenskapen. Musiklinjerna tenderar att rekrytera en förhållandevis homogen grupp – ofta svenskfödda unga med högt utbildade föräldrar – medan folkhögskolans allmänna kurser präglas av betydligt större demografisk och social mångfald. Vid vissa skolors musikprofiler är nuvarande deltagare dessutom delaktiga i spelprov och urvalsprocesser, vilket ytterligare riskerar att förstärka rådande normsystem och rekryteringsstrukturer.

Inspireerad av Basil Bernstein (1924–2000) undersöker Eckerstein hur styrning, innehåll och normer vävs samman i musiklinjernas vardag – och hur dessa arrangemang både öppnar och stänger dörrar. Bernsteins klassifikation och inramning blir här verktyg för att synliggöra vad som räknas som legitim kunskap, vilka egenskaper som värderas och hur gränser dras mellan ”vi” och ”de andra”.

Här ligger avhandlingens kritiska potential. Genom att kombinera kritisk teori, musikpedagogisk och folkbildningsforskning erbjuder Eckerstein ett redskap för att ifrågasätta *status quo* i musikvärlden. Hon visar att lokalt utformade läroplaner kan vara problematiska när svag inram-

Julia Eckerstein

ning och stark betoning av personlighet kombineras med etablerade normer.

Som forskare som själv rört mig i musikutbildningens värld och försökt förstå folkhögskolans betydelse för musikalisk fostran och kulturell karriär, rekommenderar jag denna avhandling till alla som arbetar med musik och kulturutbildningar eller brottas med frågan om hur en verkligt öppen och inkluderande folkhögskola kan åstadkommas. Eckerstein påbörjade arbetet i en tid då den väldiga kulturella infrastrukturen som folkbildningen utgör ännu inte var satt under så hårt sparbeting – förhoppningsvis kan den läsas som en kärleksfull kritik, som ett försök att rucka lite på invanda och ingrodna gränser.

Erik Nylander

Konservativ opinionsbildning för sedlig läsning

I EN NY DOKTORSAVHANDLING har Kristin Johansson tagit sig an hur en konservativ färgad förening i det tidiga 1900-talet – *Riksföreningen för sedlig kultur* – på olika sätt sökte styra in den svenska befolkningens läs- och kulturvanor på bättre spår. Föreningen bildades i samband med moralpaniken kring den så kallade smutslitteraturen, som fick ett större utbrott i slutet av 00-talet med debatten om den så kallade Nick Carter-litteraturen. Medan det finns en hel del tidigare forskning om hur arbetarrörelsen och nykterhetsrörelsen stämde in i – och i många fall drev på – kampanjerna mot denna masslitteratur som ansågs ha både dåliga litterära och moraliska kvaliteter – lyfter Johansson fram hur även konservativa krafter med förankringar i samhällseliten agerade i frågan inom civilsamhället.

Riksförbundet hade ambitioner att bli en spridd rörelse, med föreningar runtom i landet. Så blev det aldrig, utan det förblev en enda förening i Stockholm dominerad av grundarparet – makarna Teodor Holmberg och Cecilia Bååth-Holmberg. Den sistnämnda var en av de ”sedlighetsceclior” som mer kulturradikalt sinnade brukade driva med i samtiden, och Teodor Holmberg hade haft en lång karriär inom folkhögskolan. Han blev med tiden en ledande representant för det tidiga 1900-talets svenska radikalkonservatism – i våra dagar är han nog mest känd som ideologisk förebild inom Sverigedemokraterna. I avhandlingen visar Kristin Johansson hur Riksförbundet på olika sätt verkade opinionsbildande, genom att skicka ut program för sedliga läs- och sångaftnar, och genom att i förbundets tidskrift både propagera

Kristin Johansson

mot den osedliga kulturen och för skarpare åtgärder mot författare, förlag och tidningar som ansågs breda ut osedlighet.

Avhandlingen *Förädling och förgiftning: Läsning som medborgarfostran hos Svenska riksförbundet för sedlig kultur 1909–1930* (Högskolan i Borås, 2025) är skriven inom ämnet biblioteks- och informationsvetenskap, där det i Borås finns

en stark forskningsmiljö om kulturpolitik såväl i samtiden som historiskt. Johansson argumenterar väl för att Riksförbundet var en *läspolitisk* aktör, och att det hittills rätt brist på forskning om läspolitisk opinionsbildning i andra delar av civilsamhället än i folkrörelserna och folkbildningen inom dem. Som Johansson visar saknades inte beröringspunkter även med folkbildningen i mer traditionell mening; förutom

Holmbergs egen bakgrund i folkhögskolan framkommer det att en och annan folkhögskola och frikyrka hade kontaktytor med Riksförbundets verksamhet. Överlag visar Johanssons välskrivna och viktiga avhandling på angelägenheten om fortsatt forskning om folkbildande aktiviteter förr och nu som avviker från den liberaldemokratiska mittfäran.

Samuel Edquist

Inbjudan till Mimerkonferensen 2025 i Norrköping

MIMER INBJUDER TILL årets forskarkonferens den 4–5 november 2025, som arrangeras i samarbete med REMESO, Avdelningen för migration, etnicitet och samhälle, Campus Norrköping, vid Linköpings universitet och Sensus Studieförbund. Konferensen har i år temat *Demokrati och medborgarskap i förändring*.

Demokratin står inför växande utmaningar världen över. På flera håll ser vi starkare auktoritära krafter och minskat förtroende för institutioner. Parallellt med detta diskuteras medborgarskap alltmer i termer av vem som får – och inte får – ta del av demokratiska rättigheter. Samtidigt växer medborgerligt engagemang, sociala rörelser och nya former av deltagande fram som motkrafter. Historiskt sett har folkbildningen omtalats som en kraft för att stärka demokratiskt deltagande, utveckla kritiskt tänkande och skapa utrymme för kollektiv handling. Vid konferensen frågar vi oss hur forskningen kan bidra till förståelsen av demokrati och medborgarskap i praktiken och mitt i de utmaningar som präglar vår tid.

Konferensen vänder sig både till forskare och till forskningsintresserade praktiker. Forskare inbjuds som vanligt att bidra med papers (ca 5–15 sidor). Bidraget får gärna beröra temat, men alla bidrag som berör folkbildning i vid bemärkelse välkomna. Det är en arbetskonferens och därför välkomnas texter som speglar pågående och planerad forskning i olika stadier. Möjligheten att bidra med ett kortare PM (en A4-sida) kring projekt eller idéer om forskning är öppen för både forskare och folkbildare. Deadline för texter är den 4 oktober, och de skickas till filippa.millenberg@liu.se. Konferensen kommer att hållas på Campus Norrköping. Vi startar kl. 13.15 på tisdagen den 4 november och avslutar med fika senast kl. 15.15 på onsdagen (5 november).

Konferensavgiften är 1700 kr exklusive moms (1100 kr för doktorander). För deltagande på konferensmiddagen tillkommer 400 kr (exkl. moms). Konferensinbjudan och information, samt direktlänk till elektronisk anmälningssblankett, hittar du på Mimers hemsida – www.liu.se/mimer (under fliken Mimers forskarkonferens). Har du frågor rörande konferensen, kontakta Filippa Millenberg vid Mimer på e-post filippa.millenberg@liu.se. Välkommen med din anmälan!

Filippa Millenberg,
biträdande föreståndare för Mimer,
Linköpings universitet

Stefan Jonsson,
professor i etnicitet vid Institutet för
forskning om migration, etnicitet
och samhälle (REMESO), Campus
Norrköping, Linköpings universitet

Maija Löfgren,
verksamhetsutvecklare i Sensus
Studieförbund, region Östra Götaland

Efterlysning: Hjälp oss att bevara och uppdatera folkhögskolans historia

FOLKHÖGSKOLEDATABASEN vid Linköpings universitet söker årsberättelser från 1968 till 2018 för att bygga upp ett digitalt arkiv över folkhögskolans program och verksamhet. Har du material i tryckt form tar vi gärna emot det för digitalisering. Du kan välja att donera originalen eller låna ut dem för inskanning. Redan digitalt material går utmärkt att skicka till oss direkt. Tillsammans kan vi bevara och uppdatera folkhögskolans historia för framtiden. För mer information eller för att bidra med material, kontakta: erik.nylander@liu.se.

Förkonferens för doktorander

DET NORDISKA doktorandnätverket för folkbildningsforskning inbjuder till symposium i anslutning till Mimerkonferensen. Doktorander som studerar folkbildning i vid bemärkelse, oavsett akademisk disciplin, inbjuds att presentera och diskutera pågående projekt. Syftet är att uppmuntra kontakter och idéutbyte mellan doktorander i Norden. Symposiumet är kostnadsfritt och äger rum i Norrköping med start kl. 13.15 på måndagen den 3 november och avslutning kl. 12.00 följande dag. För anmälan och mer information, kontakta Ambika Hansell Ek, ambika.hansell.ek@liu.se.

Linköpings universitet, Campus Norrköping

Ny omgång av forskarskolan för folkhögskollärare har startat

DEN FÖRSTA SEPTEMBER påbörjade tolv folkhögskollärare en ny omgång av forskarskolan för folkhögskolans lärare. Under fyra år kommer lärarna att ägna ena halvan av sin arbetstid åt forskarstudier och under den andra halvan fortsätta jobba på sina folkhögskolor. Forskarutbildningen som syftar till licentiatexamen är en del av regeringens satsning på att utveckla den vetenskapliga grunden för undervisning på landets folkhögskolor. Den inrättades 2021 och då antogs också den första kullen forskarstudier.

– Att vi lagom till att de börjar bli klara kan anta tolv nya deltagare är både roligt och viktigt för kontinuiteten i den här sats-

ningen, säger Robert Aman vid Linköpings universitet som är föreståndare för forskarskolan för folkhögskolans lärare.

Denna omgång av forskarskolan organiseras genom ett samarbete mellan Linköpings universitet (vårduniversitet) och Göteborgs universitet. De doktorander som knyts till Linköpings universitet är Cecilia Forsling (Kaggeholms folkhögskola), Nell Ray (Åredalens folkhögskola), Sandra Sjöblom (Vimmerby folkhögskola), Johan Sperling (Lunnevad folkhögskola), Viola Sten (Östra Grevie folkhögskola) och Stina Taylor (Eslövs folkhögskola).

Till Göteborgs universitet knyts Jörgen Carlsson (Malmö folkhögskola), Ewa

Cederstam (Ölands folkhögskola) Christina Degerstedt (Göteborgs folkhögskola), Christina Engström (Ålsta folkhögskola), Peter Holmstedt (Brunnsvik folkhögskola) och Daniel Älverbrandt (Helsjön folkhögskola).

De folkhögskollärare som antogs till forskarskolan 2021 kommer att presentera resultat från sina studier i samband med Mimerkonferens den 4–5 november i Norrköping (se s. 3).

Föreståndare och kontaktperson för forskarskolan är biträdande professor Robert Aman (robert.aman@liu.se) vid Linköpings universitet.

Henrik Nordvall

Publicerat

- ▶ **Eckerstein, J.** (2025). *Gränskontroll-pedagogisk diskurs som villkor för deltagande vid svenska folkhögskolors musiklinjer*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- ▶ **Eren-Aydinlik, B.** (2025). Från Sverige till Turkiet: Transnationell cirkulation av idrott och folkbildning. *Vägval i skolans historia*, 2025 (1).
- ▶ **Fridolin, G., & Söderman, J.** (2025). Att ha hittat hem i folkhögskolan och ändå skämmas: Dubbla känslor bland deltagare i folkhögskolans allmänna kurs. *Educare*, (2), 196–223.
- ▶ **Glisson, J.** (2025). Embodying God: ritual, value, and secular-sacred entanglements in Norwegian folk high school education. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 31(1), 301–319.
- ▶ **Hedemark, Å., & Lindsköld, L.** (2025). *Den frivilliga läsaren: Läsningsens politik i Sverige efter 1945*. Möklinta: Gidlunds förlag.
- ▶ **Iacobaeus, H.** (2025). *Please Handle with Discretion: Discretionary boundaries of street-level bureaucrats working for digital inclusion*. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- ▶ **Johansson, K.** (2025). *Föräddling och förgiftning: Läsnings som medborgarfostran hos Svenska riksförbundet för sedlig kultur 1909–1930*. Borås: Högskolan i Borås.
- ▶ **Karlsson, P.** (2025). Bildning och eskatologisk subjektivitet: Paulo Freire som politisk bildningsteolog. *Svensk Teologisk Kvartalskrift*, 101(1), 57–77.
- ▶ **Malmström, L.** (2025). *Lärande för politiskt ledarskap: Kunskapers värde utifrån partiinterna logiker för socialdemokratiska ledare*. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- ▶ **Nylander, E., & Rubenson, K.** (2025). Swedish adult education policy and the world of work: Two generations of human capital influence. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 16(2), 141–164.
- ▶ **Rhedin, M.** (2025). Rösträttens kör: Körsången på Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad 1925–1954. *Ord och Bild: Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad, en frizon för kvinnor* (Temanummer), 1, 66–70.
- ▶ **Söderman, A., & Millenberg, F.** (2025). Pandemin som strålkastare—Skörhet, samspel och (o) självständighet som deltagarideal i folkhögskolan. *Educare*, (2), 224–242.
- ▶ **Söderman, A., & Söderman, J.** (2025). Representations of Swedish 'gangster rap' in contemporary media—Exploring dimensions of public pedagogy. *Continuum*, 39(2), 327–342.
- ▶ **von Essen, J., & Åberg, P.** (2025). *Betydelsen av lokala civilsamhällen i landsbygderna för kris- och krigsberedskap*. Stockholm: Marie Ceder-schiöld högskola.
- ▶ **Ward, A.** (2025). *Relational Encounters with Folk School Pedagogies: Craft as Creative Inquiry*. Taylor & Francis.

Kalendarium

24-27 SEPT: ESREA Triennial Conferences. Tema: Dialogue in and through adult education and learning. Plats: Faculty of Arts, Charles University, Prag.

17 OKT: Folkbildningens forskningsdag 2025. Plats: Digitalt. Arr: Föreningen för folkbildningsforskning.

27 OKT: Folkhögskoleforum 2025. Plats: Clarion Sign, Stockholm. Arr: Sveriges folkhögskolor.

4-5 NOV: Mimers forskarkonferens. Tema: Demokrati och medborgarskap i förändring – utmaningar, motkrafter och folkbildningens roll. Plats: Linköpings universitet, Campus Norrköping Arr: Mimer, i samarbete med REMESO vid Linköpings universitet och Sensus studieförbund.

Har du tips på ny litteratur för Publicerat-listan eller på planerade aktiviteter av intresse för vårt Kalendarium? Vill du gratis få Mimerbladet skickat till dig eller avsluta din prenumeration? Hör av dig till henrik.nordvall@liu.se. Läs LiU:s integritetspolicy <https://liu.se/artikel/integritetspolicy-liu> om du vill veta mer om hur vi behandlar dina personuppgifter.